

РЕЦЕНЗИЯ

от **професор д-р Кирил Христов Христов, д.м.**

Началник Клиника по ендокринология и болести на обмяната,
II Катедра по Вътрешни болести към
Медицински университет – Варна

Относно: Конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” в област на висшето образование **7. Здравеопазване и спорт; професионално направление 7.1. Медицина;** по научна специалност „**Хигиена** (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.” за нуждите на Факултет „Обществено здравеопазване”, Катедра „Хигиена и епидемиология” и Общоболнични длъжности към Обща администрация на УМБАЛ „Света Марина” ЕАД, обявен в ДВ, бр. 8/28.01.2020 г.

Съгласно решение на Факултетния съвет на Факултет „Обществено здравеопазване” при МУ – Варна, вписано в протокол № 149/19.03.2020 г. и със заповед № Р-109-178 от 03.06. 2020 г. на Ректора на МУ – Варна, съм избран за вътрешен член на Научно жури (НЖ) по процедура за заемане на академична длъжност „доцент” в МУ – Варна. На първото заседание на НЖ съм определен да изготвя рецензия относно конкурса, в който единствен кандидат е **д-р Лили Славчева Трифонова, д.м.**

Предоставените ми документи са съобразени със ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение и отговарят на изискванията за заемане на посочената длъжност. Няма установени процедурни нарушения.

Декларирам, че нямам конфликт на интереси с кандидата.

I. КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ И КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ

Д-р Лили Славчева Трифонова е родена на 22.12.1963 г. в гр. Попово.

Завършва Медицински институт гр. Варна през 1987 г. Започва работа като участъков лекар в Общинска болница гр. Търговище, впоследствие ординатор в III Вътрешно отделение на същата болница. От 01.10.1990 г. е клиничен ординатор по Вътрешни болести към Президиума на Медицинска академия с база за обучение – Медицински университет – Варна.

От месец ноември 1992 г. след спечелване на конкурс, до настоящия момент е диетолог на УМБАЛ ”Св. Марина” - Варна.

От 2015 г. е хоноруван асистент към Катедра Пропедевтика на вътрешните болести, а от 2017 г. редовен асистент към Втора Вътрешна катедра, УС „Гастроентерология, хепатология и хранене” на МУ - Варна.

През 1996 г. придобива специалност „Вътрешни болести“. От 2004 г. притежава професионална квалификация по „Здравен мениджмънт” към Икономически университет, гр. Варна.

През 2006 г. придобива специалност по „Хранене и диететика”.

През 2018 г. след успешна защита на дисертационен труд на тема: "Оптимизиране на клиничния подход и диетолечението при глутенова ентеропатия", придобива ОНС „доктор“ по специалност „Гастроентерология“.

II. НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ И НАУЧНИ ПРИНОСИ

През 2018 г. д-р Л. Трифонова след успешна защита на дисертационен труд на тема: "Оптимизиране на клиничния подход и диетолечението при глутенова ентеропатия", придобива ОНС „доктор“ по специалност „Гастроентерология“.

Д-р Трифонова е представявала за участие в конкурса следната научна продукция:

1. Общ брой на научни публикации:

- дисертационен труд	- 1 бр.;
- автореферат	- 1 бр.;
- публикации, представени за присъждане на ОНС „доктор“	- 3 бр.;
- монографии	- 1 бр.;
- книга на базата на дисертационен труд	- 1 бр.;
- статии в научни списания, включени в представената академична справка от МУ - Варна с рег. № 81/28.02.2020 г.	- 19 бр.;
- други научни публикации, извън тези от академичната справка	- 12 бр.;
- учебни пособия	- 2 бр.;
- доклади и постери представени на конгреси и конференции в страната и чужбина	- 21 бр.

От всички публикации, **35** отговарят на категорията „Научноизследователска дейност“, като се изключват дисертационния труд и автореферата, публикациите представени за ОНС „доктор“ и докладите от различни научни конференции.

От тези публикации, **32** броя участват като доказателствен материал в електронната справка на НАЦИД за изпълнение на минималните изисквания на заемане на АД „доцент“, съгласно ЗРАСРБ от 2018 г.

- Пълнотекстови научни публикации в научни издания, реферирани или индексирани в световна база данни	- 5 бр.;
- Пълнотекстови публикации в нереперирани списания с научно рецензиране и редактиране	- 26 бр.

Представените от кандидата публикации за участие в конкурса, като брой и категории, напълно съответстват на препоръчителните количествени критерии за заемане на АД „доцент“ приети в МУ - Варна.

2. Авторство:

От представени 35 научни публикации в 18 д-р Трифонова е единствен или първи автор (51.43%), в 2 от статиите е втори автор (5.71%), а трети или последващ автор е в 15 публикации, което представлява 42.86% от общия брой. Този факт подчертава водещата роля на кандидата в представените научни разработки.

3. Брой на цитиранията:

В изготвената академична справка от МУ – Варна, с рег. № 121/24.03.2020 г. се вижда, че д-р Трифонова е цитирана или рецензирана **8 пъти**:

- цитирания в нереперирани списания с научно рецензиране – 6 цитирания (Д12);

- рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране – 2 рецензии (Д10).

III. ХАРАКТЕРИСТИКА И ПРИНОСИ НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ

Научните публикации на д-р Трифонова обхващат областите:

1. Глутенова ентеропатия - клинични особености, патогенетични механизми, диагностични критерии, диетолечение, мониторинг и диетично обучение на пациентите” (статии А1-1, Г6-1).

2. Глутенсвързани нарушения и безглутенова диета - Съвременни насоки-В-3-1:

Авторската монография е първото у нас ръководство, обхващащо всички аспекти на свързаните с глутенна нарушения. Задълбочено и с разбиране са разгледани въпросите на епидемиологията-повсеместното разпространение на тези разстройства, включително в райони като Индия, Китай, Япония. Подробно са представени най-новите научни виждания за патогенезата, генетичната предиспозиция, клиничната изява, трудностите в диагностиката и разграничаването на отделните глутен свързани състояния. Разгледани са и най-новите имунологични маркери, с цел отдиференцирането на сходните и припокриващи се клинични презентации. Изтъкната е ролята на хисто-морфологичното изследване като все още златен стандарт за потвърждение на диагнозата при някои от заболяванията. Подчертана е ролята на генетичните тестове -кога да се използват и в кои случаи да се разчита на тях. Анализирани е връзката на глутеновата ентеропатия с другите имуномедиирани заболявания.

За първи път в България се предоставят практически насоки за адекватно безглутеново хранене. Специално внимание е обърнато на глутен свързаните нарушения в детска възраст, както и оценка на нутритивния им статус.

За първи път са представени и други нарушения от спектъра на глутенсвързаните нарушения като: глутенова чувствителност, алергия към пшеница, Бекерова астма, различните видове не IgE медиирани алергични разстройства, като еозинофилен езофагит, еозинофилен гастроентерит и колит.

За първи път се разглежда подробно един нов член от групата на глутенсвързаните нарушения - глутенова чувствителност (интолеранс), нейните нови патогенетични механизми и ролята на други молекули като ферментируемите олигозахариди, монозахариди и полиоли (FODMAPs), пшенични амилазни трипсинови инхибитори, аглутинини от пшеничен зародиш, екзорфини, като възможни „кандидати” за отключване на заболяването. Разгледани са и най-новите не диетични средства и техните патогенетични механизми като евентуални бъдещи предизвикателства в лечението и управлението на глутен свързаните разстройства.

3. Глутенова ентеропатия - Научни факти и реални доказателства - Г- 6-1:

Книгата на база защитен дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор” представя най-новите научни факти, свързани с патогенезата на едно от най-разпространените автоимунни чревни разстройства, особено при възрастни, лесно пренебрегвана от много клиницисти. Тя се среща по-често, отколкото изглежда и по-начина по-който може да се очаква. Общата честота се оценява на около 1% от общата популация в световен мащаб - съизмерима с тази на Ревматоидния артрит.

Подробно е разгледана и онагледена ролята на микробиома в патогенезата на Глутеновата ентеропатия. Набелязани са стратегии за идентифицирането на бактериите причинители на целиакия, което да предостави възможност за модулиране на микробиома в червата като терапевтичен и превантивен подход.

Посочени са и хематологичните промени, понякога единствената проява на болестта. Разпознаването на тези атипични представяния, включително хематологични, предоставя голяма възможност за увеличаване на диагностичната честота на глутеновата ентеропатия, която по настоящем е една от най-недооценените хронични храносмилателни нарушения в света.

Реалните доказателства в тази книга са подкрепени от дългогодишният клиничен опит и задълбочено изследване на автора с немалка група пациенти – общо 134 на брой анализирани по демографски клиничко-лабораторни, имунологични и хистоморфологични показатели.

За първи път в България е извършена цялостна характеристика на възрастни пациенти с глутенова ентеропатия.

За първи път се предлага комплексен подход за ранна диагностика и са предложени стратегии за своеобразен скрининг на пациенти в доболничната помощ.

За първи път са разработени въпросници за изследване на хранителния статус на пациентите, извършена е оценка на факторите влияещи върху качеството на живот и е разработена диетична стратегия за мониторинг, обучение и образование на пациентите с глутенова ентеропатия.

4. Глутенова ентеропатия и съпътстващи заболявания (статии Г 6 ; Г 7-1, 7-4, 8-14, Г 8-1, Г8-2, Г 8-14, Г 8-15, Г 8-16):

Клиничният спектър на Глутеновата ентеропатия е забележително разнообразен. и заболяването може да засегне много екстраинтестинални органи и системи, включително и черния дроб. Чернодробната дисфункция, която се проявява при пациенти с Глутенова ентеропатия, варира от асимптомно повишение на чернодробните ензими или неспецифичен реактивен хепатит (криптогенни чернодробни нарушения) до хронично чернодробно заболяване. Хистологичните промени и чернодробните ензими значително се променят след лечение с Безглутенова диета.

В статията са описани общо 8 пациента подложени на безглутенова диета (БГД), за период от 6 месеца. Нивата на чернодробните ензими намаляват при всички пациенти до нормални стойности на фона на строга БГД. Изведени са теоретични и практико-приложни изводи:

На вниманието на клиницистите и общопрактикуващите лекари са предоставени ясни практически насоки, за поведение при неповлияващата се хипертрансаминаземия с цел да се насочат към диагнозата глутенова ентеропатия при отсъствие на друга причина за чернодробна дисфункция

5. Бременност и глутенова ентеропатия” (статия Г8-6):

Репродуктивните разстройства могат да бъдат първите, а понякога и единствените симптоми при глутенова ентеропатия. В статията са посочени най-честите нарушения по време на бременност - тежка желязо-дефицитна анемия, спонтанни аборти, раждане на деца с по-нисък ръст и тегло. Направен е анализ на храненето в пренаталния период и са

дадени конкретни насоки за добър хранителен статус по време на бременност и кърмене, споделен е и собствен опит

6. Безглутенова диета и влиянието и върху качеството на живот (статии А-1, В-3, Г-6, Г7-3, Г8-20, Г8-22):

В статията са избрани и обобщени някои от коментарите направени от пациентите по време на амбулаторни посещения като пример за най-трудните ситуации, в които са изпадали и са анализирани, техните възприятия и тревоги. За първи път в България са предложени стратегии за справяне с влошеното качество на живот при тези пациенти. Разгледана е целевата терапевтична интервенция от страна на обучени специалисти, която да подобри безглутеновото придържане и да засили психологическото благополучие на пациентите с ГЕ.

7. Хронични чернодробни болести с вирусна и не вирусна етиология” (статии Г 14, 15, 16, 21):

Токсичен холестатичен хепатит, индуциран с ацитретин при пациент с псориазис - клиничен случай

В статията са изведени изводи свързани с подходящ подбор на пациенти, внимателна оценка по отношение полза/риск, при лекувани с Ацитретин, с оглед мониторирането на аминотрансферазите, холестазиите ензими

8. Антиоксиданти, диета, превенция:

В статиите са направени задълбочени изследвания върху водолази, подложени на повишено съпротивление при дишане, студовото въздействие, високо парциално налягане на кислорода и други физиологични промени, съпътстващи водолазните спускания и провокиращи оксидативен стрес. Дадени са препоръки за включване на свежи плодове и зеленчуци в дневния порцион на при водолазните спускания с цел повишаване на антиоксидантната защита.

9. Ентерално хранене, функционални храни, проблеми на диетичното хранене в болнични заведения (статии Г 8-3, 8-4, 8-5, 8-10, 8-11):

В статиите са изследвани пациенти лекувани на територията на УМБАЛ ”Св. Марина“ Варна за период от 3 месеца и УМБАЛ” Царица Йоанна” - София, между 30 - 40 дни, на които е приложено лечение с пълнозърнести инстантни брашна. Установен е благоприятен терапевтичен ефект, липса на странични ефекти, както и несъвместимост с останалата лекарствена терапия

В поредица от статии е направен и задълбочен анализ на базата на изчислен химичен състав и енергийна стойност на най-често прилаганите диети. Чрез анкетно проучване са обследвани 105 медицински специалисти, относно реализираното диетично хранене. Посочени са пропуските, свързани с количеството и разнообразието на храните, недостатъчното включване на плодове и зеленчуци, мляко и месни продукти, основно свързан според 75% от анкетирания с недостатъчното финансово осигуряване.

10. Хронични бъбречни заболявания (ХБЗ), диагностични критерии, диетични режими, оценка на хранителния статус и качество на живот:

По последни данни 8.7% от световната популация страдат от ХБЗ с различна етиология. Диализните пациенти са подложени на загуба на аминокиселини, глюкоза и витамини. Пероралният прием на хранителни добавки разширява възможностите за лечение белтъчно-енергийната малнутриция. В статиите е направена оценка на

хранителният статус, разработени са диагностични критерии ,диетични режими , както и оценка на качеството на живот на пациентите провеждащи заместително лечение на бъбречната функция.

11. Храносмилателни ензими:

В една от статиите (Г8-8) е предложена съвременна концепция за състава, структурата и ролята на храносмилателните ензими за човешкото здраве. Използван е нов подход в класификацията им. Направена е обстойна характеристика на ензимите, като се изтъква ролята им в процесите на храносмилането.

12. Здравословно хранене като алтернатива на съвременния живот:

В статиите се засягат проблемите на наднорменото телесно тегло и затлъстяването, както и засилващата се тенденция на обездвижване и сред подрастващите, като са изработени концепции за справяне, предложения за конкретни диетични режими.

IV. УЧЕБНО-ПРЕПОДАВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ:

Видно от академичната справка с рег. № 112-48/11.02.2020 г. е, че д-р Трифонова започва своята преподавателска дейност през месец октомври 2015 г. като хоноруван асистент в катедрата по Пропедевтика на вътрешните болести със студенти III курс медицина. От 2017 г. е редовен асистент по гастроентерология, хепатология и хранене към втора катедра по вътрешни болести със студенти V курс – медицина. От м. октомври 2017 г. води лекционен курс по броматология на помощник фармацевти, а от зимен семестър на 2019 г. е лектор и екзаминатор по учебна дисциплина „Лечебно хранене” - дистанционно обучение на медицински сестри и акушерки в Медицински университет - Варна, филиалите в гр. Шумен, Велико Търново и Сливен, със средна учебна натовареност от 260 учебни часа, което е над възприетия норматив от 220 часа. Предвид нейното участие в различни научни семинари, в лекционен курс на специализиращи лекари по специалност „Гастроентерология и хепатология”, както и в един Национален научно-образователни проект може да се заключи, че д-р Трифонова е преподавател с достатъчно висока учебна натовареност. Също така тя е включена в изготвянето на учебни програми и тестове, активно участва в изпитни комисии на семестриални изпити, лектор е в курс за ВСД „Трансплантация на стволови клетки”.

Притежава сертификат за диагностика и лечение на „Затлъстяването”.

Д-р Трифонова е научен консултант на д-р Петър Петров – докторант към II Вътрешна катедра, УС по нефрология и диализа.

ПРАКТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ:

Видно от удостоверение № 564/07.02.2020 г. кандидатът има трудов стаж 32 години, 2 месеца и 13 дни. Д-р Лили Трифонова, д.м. е лекар с дългогодишна практика и значими научно-практически резултати в областта на храненето и диететиката, гастроентерологията и хепатологията, участва активно в лечебно-диагностичната и консултативна дейност на Клиниката по гастроентерология, хепатология и хранене от 1992 г. до настоящия момент. Тя е първият лекар занимаващ се повече от 28 години с клинична диететика в гр. Варна

Участвала е като съизследовател в 4 клинични изпитания на медикаменти за лечение на хепатит В и проследяване на пациентите с циротична преустройство на черния дроб, лечение на панкреасна недостатъчност с ензимни препарати, панкреатолитични ензими при лечение на деца с муковисцидоза.

Кандидатът е оторизиран експерт по хранене за изготвяне на становища относно храненето в различни болнични заведения, санаториално-оздравителни заведения

Член на научното дружество по хранене и диететика, научното дружество по гастроентерология и хепатология, БЛС, съюз на учените в България.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

От представените до тук данни, смятам, че лечебно-диагностичната, изследователска и учебно-преподавателска дейност категорично са над минималните изисквания за заемане на АД "Доцент". Уверено приемам, че нейната кандидатура отговаря на тези изисквания. Давам положителна рецензия на **д-р Лили Славчева Трифонова, д.м.**

Предлагам на уважаемото жури да присъди **академична длъжност „доцент”** в област на висшето образование **7. Здравеопазване и спорт**, професионално направление **7.1. Медицина**; по научна специалност **„Хигиена (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)”** на **ас. д-р Лили Славчева Трифонова, д.м.**

Изготвил рецензията:

/проф. д-р Кирил Христозов, д. м./